

Vychodilová, Zdeňka

Životní jubileum prof. PhDr. Zdeňky Trösterové, CSc.

Opera Slavica. 2016, vol. 26, iss. 4, pp. 65-69

ISSN 1211-7676 (print); ISSN 2336-4459 (online)

Stable URL (handle): <https://hdl.handle.net/11222.digilib/136024>

Access Date: 24. 02. 2024

Version: 20220831

Terms of use: Digital Library of the Faculty of Arts, Masaryk University provides access to digitized documents strictly for personal use, unless otherwise specified.

Dodnes působí prof. Flídrová jako emeritní profesorka také jako školitelka v doktorském studiu (pět doktorandů své disertační práce pod jejím vedením již obhájilo a jednoho ještě školí). Je též aktivní členkou tří oborových rad na filozofických fakultách v Olomouci a v Brně a (na FF UP pro obory Ruský jazyk a Slovanská srovnávací filologie, na FF MU pro obor Ruský jazyk) a členkou Jazykovědného sdružení ČAV a ČAR.

Helena Flídrová je člověk vzácný nejen po stránce profesní, ale i po stránce lidské. Velmi si vážím toho, že jsem mohla spoustu let strávit v její blízkosti, nejdříve jako její studentka a poté jako kolegyně na katedře. Jako studentka se ostatně vůči ní v určitém smyslu cítím dodnes – vím, že se na ni mohu vždy spolehnout, kdykoli se na ni obrátit s jakýmkoli odborným problémem či dotazem a že mi vždy erudovaně a ochotně poradí a pomůže. A zdaleka nejsem sama, kdo za „Helenkou“ chodí pro radu či pro pomoc.

Za sebe i za všechny kolegy naší jubilentce upřímně přeji do mnoha dalších let především pevné zdraví, hodně sil, spokojenost v osobním životě a neutuchající pracovní elán a tvůrčí entuziasmus.

Zdeňka Vychodilová

Životní jubileum prof. PhDr. Zdeňky Trösterové, CSc.

12. března 2016 oslavila životní jubileum významná česká rusistka a slavistka prof. PhDr. Zdeňka Trösterová, CSc.

Zdeňka Trösterová vystudovala v letech 1954–1958 obor český jazyk a literatura na Vysoké škole pedagogické v Praze. Jejimi učiteli byli mimo jiné profesori Alois Jedlička a Felix Vodička. Později, v letech 1960–1965, si rozšířila specializaci o obor ruský jazyk a literatura, kterému pak zasvětila svou profesní kariéru. Po desetiletém pedagogickém působení na středních školách v Kolíně a v Havlíčkově Brodě nastoupila Zdeňka Trösterová na Pedagogickou fakultu Univerzity Jana Evangelisty Purkyně v Ústí nad Labem, kde setrvala až do odchodu do důchodu. Dvě desetiletí zde zastávala funkci vedoucí katedry cizích jazyků a později vedoucí katedry rusistiky.

Po nástupu na PdF UJEP Z. Trösterová záhy získala doktorát v oboru ruský jazyk na základě obhájení rigorózní práce *Vyjadřování temporálně determinálních vztahů dějů ve staré ruštině*. V roce 1977 obhájila kandidátskou disertaci *Konstitutivní rysy staroruského hypotaktického souvětí*. Jejím učitelem a poté i vědeckým školitelem v aspirantuře byl profesor Vladimír Barnet, kterého si Z. Trösterová velmi vážila a který ovlivnil i její další badatelské směřování. V následujícím roce, 1978, byla jmenována docentkou a v r. 1990 profesorkou pro obor ruský jazyk.

Šíře a rozmanitost vědeckobadatelského zaměření paní profesorky je obdivuhodná. Nejen že jde napříč všemi jazykovými plány, ale sahá daleko za hranice lingvistické rusistiky. Její odborný zájem a publikační činnost zasahuje také do literární vědy, paleoslovenistiky, do historie, sociolingvistiky, textové lingvistiky; přístup ke sledovaným jevům jde po linii jak synchronního, tak diachronního bádání.

Historické aspekty výzkumu ruského jazyka a s tím neodmyslitelně spojené zkoumání staroslověnštiny, resp. církevní slovanštiny jsou konstantním tématem, které autorka neopouští ani v jedné etapě své vědecké práce. Uvedení všech prací z této oblasti by daleko přesáhlo možnosti tohoto textu, musíme se tedy spokojit pouze s výběrovým přehledem. Z prací 70. let jmenujme alespoň stati ve dvou prestižních časopisech: *Spojovací výraz jako a jazykové prostředky kompenzující jeho polyfunkčnost v staroruském hypotaktickém souvětí*¹ a *K funkci korelátů v staroruských příslovečných souvětích*². Z pozdějšího období pak např. *Kultivování spisovného jazyka v nejstarších literárních památkách ruské provenience*³, *Církevní slovanština – jazyk „cestovatelů“ a „jazyk-cestovatel“*⁴. Z prací monografického charakteru připomeňme vysokoškolská skripta *Církevní slovanština jako spisovný jazyk areálu Slavia Orthodoxa – centra církevněslovanské kultury v průběhu staletí*⁵.

V 80. letech byly v centru badatelského zájmu jubilanťky otázky spojené s normou spisovné ruštiny (viz např. monografii *Současná problematika normy spisovné ruštiny*⁶ ve spoluautorství s N. Orlovovou a V. Blažkem a *Současná problematika normy spisovné ruštiny*⁷). K problematice spisovnosti jazyka a jevům blízkým se prof. Trösterová vrací i v pozdějších letech: *Varianty spisovné ruštiny (Tendence k unifikaci versus prostor)*⁸,

- 1 TRÖSTEROVÁ, Z.: *Spojovací výraz jako a jazykové prostředky kompenzující jeho polyfunkčnost v staroruském hypotaktickém souvětí*. Slavia 45, č. 3, 1976, s. 236–244.
- 2 TRÖSTEROVÁ, Z.: *K funkci korelátů v staroruských příslovečných souvětích*. Československá rusistika 22, č. 3, 1977, s. 97–104.
- 3 TRÖSTEROVÁ, Z.: *Kultivování spisovného jazyka v nejstarších literárních památkách ruské provenience (1. část)*. Opera Slavica 1, č. 2, 1991, s. 2–12. TRÖSTEROVÁ, Z.: *Kultivování spisovného jazyka v nejstarších literárních památkách ruské provenience (2. část)*. Opera Slavica 2, č. 1, 1992, s. 1–10.
- 4 TRÖSTEROVÁ, Z.: *Církevní slovanština – jazyk „cestovatelů“ a „jazyk-cestovatel“*. In: *Cesty a cestování v jazyce a literatuře*. Ústí nad Labem PdF UJEP 1995 s. 70–74.
- 5 TRÖSTEROVÁ, Z.: *Církevní slovanština jako spisovný jazyk areálu Slavia Orthodoxa – centra církevněslovanské kultury v průběhu staletí*. Ústí nad Labem, 1994.
- 6 TRÖSTEROVÁ, Z., ORLOVOVÁ, N.: *Současná problematika normy spisovné ruštiny*. Ústí nad Labem, 1984.
- 7 BLAŽEK, V., ORLOVOVÁ, N., TRÖSTEROVÁ, Z.: *Současná problematika normy spisovné ruštiny*. Praha, 1986.
- 8 TRÖSTEROVÁ, Z.: *Varianty spisovné ruštiny (Tendence k unifikaci versus prostor)*. In: *Prostor v jazyce a literatuře*. Ústí nad Labem, 2007, s. 108–111.

*K pojetí spisovnosti, hovorovosti a knižnosti v ruské lingvistické tradici*⁹, *Ruština mezi hovorností a psaností: přechodné řečové útvary*¹⁰ a další publikace.

Od 90. let se spektrum badatelského zájmu Z. Trösterové rozšiřuje o diachronně pojatý sociolingvistický, kulturologický a filozoficko-duchovní pohled na život a myšlení společnosti v kulturněhistorickém areálu Slavia Orthodoxa (*Apoštol Ondřej a Rusko*¹¹, *Ruský církevní (pravoslavný) rok*¹², *Duchovní svět středověkých vzdělanců v kulturněhistorickém areálu Slavia Orthodoxa*¹³, *Jurodivost jako jiná dimenze svatosti v ruském kulturněhistorickém kontextu*¹⁴, *K historickým kořenům některých ruských specifik v přístupu k životu*¹⁵, *Ruský fenomén vyhnanství. Vyhnanství jako přelomový a iniciační moment v životě mnohých významných představitelů ruské inteligence*¹⁶, *Vliv konfese na formování slovanských spisovných jazyků v předspisovném období*¹⁷, *Migrace center jako významný faktor ruské kulturní historie*¹⁸ a další.)

Na způsobu zpracování uvedených témat je patrné obrovské znalostní zázemí, výborná orientace ve středověké byzantské kultuře, v biblických textech, v dějinách pravoslavií atd., což přispívá ke značné čtenářské atraktivitě jubilantčiných prací.

Z. Trösterová vždy měla a má blízko ke krásné literatuře. Tento její zájem ji posouvá směrem k literárněvědnému pohledu na zkoumané texty. V poslední době vyšly např. tyto studie pomezního literárně-lingvistického charakteru: *K možností literárně-jazykové analýzy textu: (na úryvcích z pohádek K. Paustovského)*¹⁹, *Průměrná*

- 9 TRÖSTEROVÁ, Z.: *K pojetí spisovnosti, hovorovosti a knižnosti v ruské lingvistické tradici*. In: MOLDANOVÁ, D., BALOWSKI, M. (eds): *Co všechno slovo znamená: sborník příspěvků věnovaných profesorce PhDr. Marii Čechové, DrSc. Ústí nad Labem, 2007, s. 339–344.*
- 10 TRÖSTEROVÁ, Z.: *Ruština mezi hovorností a psaností: přechodné řečové útvary*. In: *Slavia* 70, č. 2, 2001, s. 209–215.
- 11 TRÖSTEROVÁ, Z.: *Apoštol Ondřej a Rusko*. *Opera Slavica* 4, č. 3, 1994, s. 22–26.
- 12 TRÖSTEROVÁ, Z.: *Ruský církevní (pravoslavný) rok*. *Opera Slavica* 7, č. 2, 1997, s. 32–42.
- 13 TRÖSTEROVÁ, Z.: *Duchovní svět středověkých vzdělanců v kulturněhistorickém areálu Slavia Orthodoxa*. In: *Jazyk a literatura v historické perspektivě*. Ústí nad Labem, 1998, s. 43–59.
- 14 TRÖSTEROVÁ, Z.: *Jurodivost jako jiná dimenze svatosti v ruském kulturněhistorickém kontextu*. In: *Jinakost, cizost v jazyce a literatuře*. Ústí nad Labem, 1999, s. 347–355.
- 15 TRÖSTEROVÁ, Z.: *K historickým kořenům některých ruských specifik v přístupu k životu*. *Opera Slavica* 9, č. 3, 1999, s. 1–15.
- 16 TRÖSTEROVÁ, Z.: *Ruský fenomén vyhnanství. Vyhnanství jako přelomový a iniciační moment v životě mnohých významných představitelů ruské inteligence*. In: *Konec a začátek v jazyce a literatuře*. Ústí nad Labem, 2001 s. 264–270.
- 17 TRÖSTEROVÁ, Z.: *Vliv konfese na formování slovanských spisovných jazyků v předspisovném období*. In: *Sborník prací Filozoficko-přírodovědecké fakulty Slezské univerzity v Opavě, Řada jazykovědná*. Opava, 2001, s. 23–35.
- 18 TRÖSTEROVÁ, Z.: *Migrace center jako významný faktor ruské kulturní historie*. In: *Okraj a střed v jazyce a literatuře*. Ústí nad Labem, 2003, s. 481–488.
- 19 TRÖSTEROVÁ, Z.: *K možností literárně-jazykové analýzy textu: (na úryvcích z pohádek K. Paustovského)*. *Opera Slavica* 7, č. 4, 1997, s. 41–46.

současná ruská detektivka jako zdroj jazykových a lingvoreáliových informací²⁰, *Jeden den Marie Christoforovny: (A. Vasiljevová, Moja Marusečka; zamyšlení na způsob „recenze s ukázkami“)*²¹, *Jazyková podoba expresivity v dílech současných ruských autorek*²², *Современный русский женский детектив. Глазами чешского читателя-филолога*²³, *Sémantika jednotlivého slova a globální chápání textu*²⁴.

Paní profesorka je člověk nesmírně přející – pomáhat mladým kolegům je jí bytostně vlastní. V počtu recenzí a posudků kvalifikačních prací jí málokdo z oboru může konkurovat. Přičemž mnohdy nejde o pouhé recenze v obvyklém smyslu slova, často jsou to hluboká „zamyšlení nad“, v nichž recenzentka pojednává téma dále rozvíjí, obohacuje o nové postřehy a představuje je v nových souvislostech.

Uvedený přehled zdaleka není kompletní ani co do výčtu obsahového zaměření autorčiných publikací. Zcela jsme pominuli např. práce didaktického charakteru, pojednání o textové lingvistice či studie komparatistické. Neméně záslužné jsou aktivity jubilantky na poli vědecko-organizačním. Vedle funkce vedoucí katedry působila v letech 1983–1993 jako tajemnice Mezinárodní komise pro slovanské spisovné jazyky při Mezinárodním komitétu slavistů, byla členkou několika oborových rad, členkou komisí pro doktorská řízení a habilitace, vědeckou redaktorkou publikací a skript katedry bohemistiky a slavistiky PF UJEP, členkou redakční rady časopisu *Linguistica Brunensia*. Do dnešní doby paní profesorka pracuje v redakčních radách časopisů *Opera Slavica* a *Rossica Olomucensia* a je členkou Jazykovědného sdružení ČR a České asociace rusistů. V roce 1977 jí byla udělena cena Českého literárního fondu za publikační činnost.

Portrét paní profesorky by nebyl úplný, kdybych na tomto místě neprozradila, že odborná publikační činnost není jedinou oblastí její slovesné tvorby. Přátelé paní profesorky vědí, že je autorkou stovek drobných básní, které by dnes už vydaly na několik básnických sbírek. Jde většinou o příležitostné verše, někdy nostalgické, lyrické kratičké příběhy a postřehy z každodenního života, které však mají nadčasové trvání. Jsou naplněny hlubokým osobním prožitkem, jejich autorka nám otevírá oči pro vnímání krásy kolem nás, učí nás radovat se z běžných drobností, které většina z nás mnohdy ani nezaznamená. Vypráví úsporně, někdy jde pouze o drobné střípky

20 TRÖSTEROVÁ, Z.: *Průměrná současná ruská detektivka jako zdroj jazykových a lingvoreáliových informací*. *Opera Slavica* 11, č. 4, 2001, s. 32–39.

21 TRÖSTEROVÁ, Z.: *Jeden den Marie Christoforovny: (A. Vasiljevová, Moja Marusečka; zamyšlení na způsob „recenze s ukázkami“)*. *Opera Slavica* 11, č. 1, 2001, s. 42–49.

22 TRÖSTEROVÁ, Z.: *Jazyková podoba expresivity v dílech současných ruských autorek*. *Opera Slavica* 12, č. 4, 2002, s. 37–45.

23 TRESTEROVA, Z.: *Sovremennyyj russkij ženskij detektiv. Glazami češskogo čitatelja-filologa*. In: *Russkaja slovesnosť 2*. Moskva, 2007, s. 66–70.

24 TRÖSTEROVÁ, Z.: *Sémantika jednotlivého slova a globální chápání textu*. *Opera Slavica* 22, Supplementum, 2012, s. 112–120.

postřehů a emocí, které však podává bohatým a malebným, ale zároveň přesným a vytríbeným jazykem, jenž čtenáře dovede hluboce zasáhnout a rozvinout bohaté asociace jeho představivosti. Verše paní profesorky prozrazují nesmírně citlivého člověka, který dokonale rozumí jazyku a dovede jej mistrně ovládat. Přiznám se, že před každými svátky už netrpělivě čekám na tlustou obálku s milým dopisem od paní profesorky a s další várkou veršů, které mě vždy dokáží „vzít za srdce“. Inspiračním zdrojem mnoha veršů je hudba – další životní láska Zdeňky Trösterové. Z bohatých aktivit na tomto poli zmiňme alespoň podporu mladých umělců – působení paní profesorky jako donátorky barytonisty Jakuba Pustiny, klavíristy Richarda Pohla, umělecké agentury Melodia Art a dalších.

Na závěr mi, milá paní profesorko, dovoluji popřát Vám jménem svým i jménem všech Vašich blízkých parafrází Vašich veršů:

Ať se dlouho dokážete

*ještě se z písni radovat,
ještě přátelství ctít,
vzdušné zámky si malovat,
před očima je zřít.
Ať je Vám pořád na světě hezky!*

Zdeňka Vychodilová

